

Sygn. akt: III AUa 1344/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Anna Szczepaniak-Cicha

SSA Iwona Szybka (spr.)

Protokolant: st. sekr. sądowy Aleksandra Słota

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2014 r. w Łodzi

sprawy **M. C.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o wypłatę świadczenia,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 11 czerwca 2013 r., sygn. akt: V U 443/13;

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten tylko sposób, iż oddala odwołanie w zakresie przyznania prawa do odsetek po 19 lutego 2014 roku;**
- 2. oddala apelację w pozostałej części.**

Sygn. akt III AUA 1344/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21.03.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił odwołującej M. C. uchylecia decyzji z dnia 15.09.2011 r. w części, w jakiej decyzja ta zawiesza na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, prawo do emerytury za okres od 01.10.2011 r. do 21.11.2012 r.

Od decyzji z dnia 21.03.2013 r. M. C. wniosła odwołanie domagając się wznowienia emerytury od dnia 01.10.2011 r. do 21.11.2012 r. oraz wypłaty odsetek.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Kaliszu w punkcie pierwszym zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 21 marca 2013r., w ten sposób, że ustalił, iż odwołująca M.

C. ma prawo do wypłaty emerytury za okres od dnia 1 października 2011 roku do dnia 21 listopada 2012 roku wraz z ustawowymi odsetkami od 6 stycznia 2013 roku; w punkcie drugim oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Powyższe orzeczenie zapadło na gruncie następujących ustaleń faktycznych:

Decyzją z dnia 15.09.2011 r. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych w O. zawiesił odwołującej M. C. wypłatę emerytury od dnia 01.10.2011 r. z powodu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego zatrudnienie było wykonywane bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do świadczenia. Podstawą rozstrzygnięcia organu rentowego była treść art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych ustaw. W dniu 27.11.2012 r. do organu rentowego wpłynął wniosek M. C. datowany 26.11.2012 r. o wznowienie wypłaty zawieszanej od dnia 01.10.2011 r. emerytury, z uwzględnieniem waloryzacji oraz wypłatę świadczeń od dnia 01.10.2011 r. wraz z odsetkami. W dniu 10.01.2013 r. organ rentowy wydał decyzję o podjęciu wypłaty emerytury od dnia 22.11.2012 r. W dniu 21.03.2013 r. organ rentowy wydał kolejną decyzję, w której odmówił uchylecia decyzji z dnia 15.09.2011 r. w części, w jakiej decyzja ta zawiesza na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, prawo do emerytury okres od 01.10.2011 r. do 21.11.2012 r., która to decyzja jest w sporze w niniejszej sprawie. Odwołująca M. C. w dniu 15.01.2010 r. złożyła wniosek o emeryturę. Jednocześnie pozostawała w zatrudnieniu. Świadczenie przyznano z racji ukończenia 55 lat. Decyzją z dnia 20.01.2010 r. świadczenie odwołującej przyznano od dnia 01.01.2010 r. Odwołująca w dacie przyznania emerytury pozostawała w zatrudnieniu. Emerytura była wypłacana do 30.09.2011 r. W tak ustalonym i niespornym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie wnioskodawczyni, która zakwestionowała decyzję o wstrzymaniu wypłaty emerytury i domagała się podjęcia wypłaty od daty wstrzymania, jest w części uzasadnione. Wskazując na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12 (Dz. U. 2012/1285), Sąd Okręgowy zważył, że wyrok ten ma zastosowanie do skarżącej, bowiem ubezpieczona nabyła prawo do emerytury pomiędzy 08.01.2009 r. i 31.12.2010 r., a zatem przysługuje jej emerytura od daty wstrzymania od dnia 01.10.2011 r. Sąd oddalił żądanie wnioskodawczyni dotyczące wypłaty odsetek od dnia 01.10.2011 r. do dnia następnego po upływie 30 dni od opublikowania orzeczenia Trybunału w najbliższym terminie płatności. W ocenie Sądu pierwszej instancji, organ rentowy od dnia 22.11.2012 r., czyli od dnia publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopad 2012 r., powinien stosować obowiązujące prawo, a więc, zgodnie art. 118 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach, powinien wypłacić zaległe świadczenia emerytalne, za okres od dnia 1.10.2011 r. do dnia 21.11.2012 r., w najbliższym terminie płatności świadczenia przypadającym po upływie 30 dni od publikacji orzeczenia Trybunału. W związku z tym zdaniem Sądu Okręgowego w świetle art. 85 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 j.t. ze zmianami) i § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1.02.1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienia w ustalaniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1999 r., Nr 12, poz. 104) odsetki od niewypłaconych świadczeń emerytalnych wnioskodawczyni za okres od dnia 1.10.2011 r. do dnia 21.11.2012 r. należało przyznać od najbliższego terminu płatności świadczenia przypadającego po upływie 30 dni od publikacji orzeczenia Trybunału.

Powyższe orzeczenie w zakresie punktu pierwszego zaskarżył Zakład Ubezpieczeń Społecznych zarzucając naruszenie prawa, a w szczególności art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku –sygn akt: K2/12) z uwagi na zmianę zaskarżonej decyzji z dnia 21 marca 2013 roku i ustalenia, że emerytura wnioskodawczyni nie ulega zawieszeniu od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012r. Wskazując na powyższe zarzuty organu rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania. Zdaniem organu rentowego ubezpieczona ma prawo do wyrównania świadczenia od dnia 22.11.2012 roku tj. od daty opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego, bowiem w ocenie skarżącego wyrok ten wywołuje skutki prawne tylko na przód.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest częściowo zasadna. W pierwszej kolejności wyjaśnienia wymaga, czy istnieją przesłanki do wypłaty wstrzymanego świadczenia emerytalnego wnioskodawczyni od dnia 1 października 2011r.,

czy też możliwość taka istnieje dopiero od dnia ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego, tj. 22 listopada 2012r. Spór dotyczy zatem skutków derogacyjnych niekonstytucyjnego przepisu, w szczególności czy przepis niekonstytucyjny traci moc ex tunc (od początku jego wejścia w życie), czy też ex nunc (od momentu stwierdzenia jego niekonstytucyjności). W wyroku Trybunału Konstytucyjnego wydanego w sprawie K 2/12 utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu nie została odroczone w czasie, natomiast rozważenia wymaga, czy w takim razie automatycznie nastąpiła utrata mocy obowiązującej przepisu ze skutkiem od początku jego wejścia w życie. Orzecznictwo Sądu Najwyższego formułuje stanowisko zmierzające w kierunku niestosowania przepisu niekonstytucyjnego do stanów faktycznych, w których formalnie nie dokonano jeszcze derogacji. W postanowieniu z dnia 7 grudnia 2000 r. w sprawie sygn. III ZP 27/00, OSNP 2001/10/331, Sąd Najwyższy orzekł, że akt normatywny uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą nie powinien być stosowany przez sąd w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 września 2001r., II UKN 542/00, OSNP 2003/11/276, stwierdzając że sąd drugiej instancji, który rozstrzyga sprawę po stwierdzeniu niezgodności przepisu ustawy z Konstytucją, nie może pominąć stanowiska Trybunału Konstytucyjnego i oddalić apelacji od wyroku, który został wydany przez sąd pierwszej instancji na podstawie przepisu niezgodnego z Konstytucją. W kolejnym wyroku z dnia 12 czerwca 2002 r., II UKN 281/01, Sąd Najwyższy zaprezentował stanowisko, że nie jest usprawiedliwioną podstawą kasacji zarzut zaniechania zastosowania obowiązującego w dacie wyrokowania przepisu ustawy, który następnie został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją. Orzecznictwo Sądu Najwyższego co do tego, że przy rozpoznawaniu środka odwoławczego sądy nie powinny stosować przepisu prawa, który został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, jest jednolite. Zaprezentowana linia orzecznictwa Sądu Najwyższego jest stabilna i prowadzi do wniosku, że utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r., V CO 43/08, LEX nr 564856, wyrok z dnia 21 listopada 2006 r., II PK 42/06, LEX nr 950622; wyrok SN z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, Nr 5, poz. 94; wyrok z dnia 16 grudnia 1999 r., II CKN 632/98, nie publ.). Przyjęcie rozumowania odmiennego sprowadzałoby się do konieczności formułowania podstawy prawnej wyroku na podstawie niezgodnego z Konstytucją przepisu ustawy wprowadzającej w życie obowiązek wstrzymania emerytury w stosunku do osoby, która nie rozwiązała stosunku pracy. Niekonstytucyjność przepisu ustawowego z istoty rzeczy jest stwierdzana po okresie jego obowiązywania, w sytuacji w której regulacja wywarła negatywny skutek w sferze praw jednostki. Reasumując, stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prowadzi do derogacji uznanych za niezgodne z Konstytucją przepisów ze skutkiem ex tunc. Powyższe więc oznacza, że z chwilą opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw przepisy te utraciły zdolność do wymuszania określonego zachowania zarówno przez ich adresatów, jak również przez organy stosujące prawo, dając jednocześnie przewidziane wprost w art. 190 ust. 4 ustawy konstytucyjne uprawnienie do wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem wydanym na podstawie tych niekonstytucyjnych przepisów. Gdyby więc podzielić stanowisko organu rentowego o tym, że aż do momentu ogłoszenia orzeczenia Trybunału, akt uznany za niekonstytucyjny ma pełną moc obowiązującą i powinien być bez żadnych zastrzeżeń stosowany przez sądy do stanów faktycznych powstałych przed ogłoszeniem tego orzeczenia, to w istocie przekreśliłoby to sens instytucji wznowienia postępowania, którego celem jest przecież restytucyjne wydanie orzeczenia zgodnego z prawem, w zgodzie z wartościami i zasadami konstytucyjnym. O tak rozumianych skutkach orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego stanowią między innymi wyroki samego Trybunału z dnia 2 marca 2004 r. SK 53/03, OTK 2004/3/16, czy 9 czerwca 2003r. SK 5/03 OTK 2003/6A/50. Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy, stwierdzić należy, że przy dokonaniu ponownej oceny prawnej występującego w niej przedmiotu sporu - z wyłączeniem już uznanych za niekonstytucyjne, a wyżej powołanych przepisów - roszczenie wnioskodawczynie podjęcia wypłaty emerytury z dniem 1 października 2011r. okazało się w pełni zasadne, jako, że niekonstytucyjnym okazał się warunek rozwiązania stosunku pracy do kontynuowania wypłaty emerytury odwołującej. Tym samym Sąd Okręgowy prawidłowo przyznał świadczenie wnioskodawczynie od dnia 1 października 2011r. oraz ustawowe odsetki od dnia od 6 stycznia 2013 roku. Zasadność

rozstrzygnięcia o odsetkach ma oparcie w art. 85 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Z akt rentowych wynika, że M. C. złożyła w organie rentowym wniosek o wypłatę emerytury w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego w dniu 27 listopada 2012r. Wniosek ten winien zostać potraktowany przez organ rentowy jako wniosek o wznowienie postępowania zakończony decyzją z dnia 15 września 2011r. Zgodnie bowiem z treścią art. 145a § 1 kpa można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja. Wobec treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego 2/12 organ rentowy winien był na podstawie art. 151 par. 1 pkt 2 kpa uchylić decyzję z dnia 15 września 2011r. i podjąć wypłatę emerytury w terminie 30 dni od dnia złożenie wniosku o wznowienie. Ponieważ tego w tym terminie nie uczynił, to żądanie odsetek jest zasadne. Sąd Okręgowy przyznał odsetki od dnia 6 stycznia 2013r. i nie oznaczył daty końcowej, co oznacza, że przyznał prawo do odsetek do dnia zapłaty należności głównej. W ocenie Sądu Apelacyjnego za uzasadnioną należy uznać apelację organu rentowego co do przyznania prawa do odsetek po dniu 19 lutego 2014r. Zgodnie z treścią art. 316 § 1 k.p.c. sąd wydając wyrok, bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, co obejmuje także stan prawny, a zatem, co do zasady, sąd powinien orzekać na podstawie przepisów prawa materialnego obowiązujących w dacie wyrokowania. Wskazana regulacja realizuje zasadę aktualności orzeczenia sądowego. W obowiązującym systemie apelacyjnym zasada aktualności orzeczenia sądowego ma zastosowanie do sądów obu instancji, gdyż instancja odwoławcza jest tu przede wszystkim sądem merytorycznym, a nie tylko kontrolnym (vide wyrok SN z dnia 8 lutego 2006 r., II CSK 153/05, LEX nr 192012). Kluczowym dla rozstrzygnięcia niniejszej apelacji jest wejście z dniem 19 lutego 2014r. w życie ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o ustaleniu i wypłacie emerytur, do których prawo uległo zawieszeniu w okresie od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r. (Dz.U.2014.169). Ustawa ta w art. 8 reguluje kwestię należności w postaci odsetek ustawowych w stosunku do tych emerytów, w przypadku których wypłata zawieszony emerytury została ustalona na podstawie prawomocnego wyroku sądowego. Z treści wskazanej regulacji wynika, iż w przypadku gdy należność z tytułu zawieszony emerytura nie została wypłacona do dnia wejścia w życie ustawy odsetki od ustalonej prawomocnym wyrokiem sądu należności z tytułu zawieszony emerytury należne są do dnia wejścia w życie ustawy tj. do dnia 19 lutego 2014r. W niniejszej sprawie wypłata zawieszony emerytury dla wnioskodawczyni nie nastąpiła do dnia 19 lutego 2014r. co powoduje, iż wobec treści regulacji zawartej w art. 8 cyt. wyżej ustawy odsetki za okres przekraczający dzień 19 lutego 2014r. nie znajdują podstawy prawnej do ich zasądzenia. Powyższe skutkowało zmianą zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu i oddaleniem odwołania we wskazanym zakresie w oparciu o art. 386 § 1 kpc. W pozostałym zakresie apelacja jako bezskuteczna podlegała oddaleniu.